

Міністерство освіти і науки України
Луганський національний педагогічний університет імені Тараса Шевченка
Луганський інститут післядипломної педагогічної освіти
Луганська обласна організація Української спілки краєзнавців
Луганське обласне об'єднання Всеукраїнського товариства „Просвіта” імені Тараса Шевченка
Луганський відділ Українського Географічного товариства
Газета „Краєзнавство. Географія. Туризм”

Регіональні географічні дослідження України та суміжних територій

Присвячена 70-річчю утворення кафедри географії Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка

27 – 29 листопада 2006 року

Луганськ – 2006

УДК 913.001.5 (477)

ББК 65.049 (4Укр)

Р 32

Рецензенти:

Жадан О. І. – кандидат географічних наук, завідувач відділу координації діяльності навчальних закладів Управління освіти Луганської обласної державної адміністрації;

Кошелева Г. Б. – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник відділу оплати праці та соціального забезпечення населення НДІ соціально-трудових відносин Мінпраці України

Р 32

Регіональні географічні дослідження України та сусідніх територій: Збірник наукових праць / Відп. ред. Ю. О. Кисельова.
– Луганськ: Альма-матер, 2006. – 220 с.

Редакційна колегія:

доктор геогр. наук П. Г. Шищенко, доктор геогр. наук Г. І. Данилюк,
доктор геогр. наук А. І. Доценко, кандидат геогр. наук, доктор геогр. наук Л. І. Зеленська, доктор геогр. наук Ж. М. Матвіїшина,
доктор геогр. наук О. О. Кисельова, кандидат геогр. наук Ю. О. Кисельова

Збірник присвячено актуальним проблемам регіонів природничо-наукових та суспільствознавчих географічних досліджень України та територій суміжних областей Російської Федерації. У збірнику знайшли висвітлення деякі питання теоретичної географії.

Тексти подаються мовою оригіналу
та в редакції авторів

УДК 913.001.5

ББК 65.049

*Рекомендовано до друку вченою радою
Луганського національного педагогічного університету
імені Тараса Шевченка
(протокол № 4 від 24.11.2006 р.)*

© Колектив авторів

© Альма-матер, 2006

ЗМІСТ

I. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЗИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ

<i>Арабаджі О.С., Барабоха Н.М., Рубан М.М.</i> ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАПОВІДНИКА ОСТРОВА ХОРТИЦЯ.....	3
<i>Базильський К.В.</i> АКТИВИЗАЦІЯ ОПОЛЗНЕВИХ ПРОЦЕСІВ В ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	4
<i>Белоусова Н.В.</i> МЕРЕЖА ОБ'ЄКТІВ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	7
<i>Брылев В.А., Мелихова Е.В.</i> ПРОИСХОЖДЕНИЕ ВОЛГО-ДОНСКОГО ВОДОРАЗДЕЛА.....	8
<i>Буруль Т.Н.</i> КОМПЛЕКСНОЕ ЗОНИРОВАНИЕ ТЕРРИТОРИИ ВОЛГОГРАДСКОЙ АГЛОМЕРАЦИИ ПО СТЕПЕНИ АНТРОПОГЕННОЙ НАГРУЗКИ.....	11
<i>Вершилова С.О.</i> ІСТОРІЯ ПОГЛЯДІВ НА ПРОБЛЕМУ ФІЗИКО – ГЕОГРАФІЧНОГО РАЙОНУВАННЯ УКРАЇНИ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОРІЧЧЯ.....	13
<i>Ворова В.П.</i> РЕГІОНАЛЬНІ ПРИКЛАДНІ ЕКОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В РАМКАХ РОБОТИ ПРИВАТНОГО ПІДПРИЄМСТВА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ.....	14
<i>Гавриленко О.П.</i> ТЕХНОГЕННИЙ ВПЛИВ НА ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ УКРАЇНИ І СУЧАСНА МЕДИКО-ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ.....	16
<i>Галкина Л.И., Чузунов Е.В., Чузунова Г.Е.</i> К ПРОБЛЕМЕ ОПТИМИЗАЦИИ СОЦИОПРИРОДНОЙ СИСТЕМЫ ДОНБАССА.....	18
<i>Денисюк Г.И.</i> ГЕОГРАФ І ХУДОЖНЯ ГЕОГРАФІЯ.....	19
<i>Жерлицын С.А.</i> О НЕКОТОРЫХ ОСОБЕННОСТЯХ РЕКРЕАЦИОННОЙ ИЗБИРАТЕЛЬНОСТИ НАСЕЛЕНИЯ ЛУГАНСКОЙ ОБЛАСТИ.....	20
<i>Жилік А.В.</i> ТЕРИКОНИ – СПЕЦИФІЧНІ ОБ'ЄКТИ АНТРОПОГЕННОЇ ГЕОМОРФОЛОГІЇ.....	23
<i>Жилік Д.В.</i> ПАЛЕОГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ КАМ'ЯНОВУГІЛЬНИХ ВІДКЛАДІВ ГОЛУБІВСЬКОЇ УЛОГОВИНИ.....	25
<i>Затолокина Н.М.</i> ПОЧВООБРАЗОВАНИЕ КАК ПРОЦЕСС РЕСУРСООБЕСПЕЧЕНИЯ ЦЕННЫМИ ПОЧВАМИ БЕЛГОРОДСКОГО РАЙОНА БЕЛГОРОДСКОЙ ОБЛАСТИ.....	26
<i>Иванов Е.А., Ковальчук І.П.</i> ГЕОЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ВИКОРИСТАННЯМ ВІДХОДІВ ГІРНИЧОПРОМИСЛОВИХ ТЕРИТОРІЙ ЯК ЕНЕРГЕТИЧНОГО РЕСУРСУ.....	27
<i>Иванов Е.А., Лобанська Н.І.</i> МОДЕЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПРОЦЕСІВ ПРОСІДАННЯ І ЗАТОПЛЕННЯ В МЕЖАХ ЛЬВІВСЬКО-ВОЛИНСЬКОГО КАМ'ЯНОВУГІЛЬНОГО БАСЕЙНУ.....	29
✓ <i>Каплун І.Г., Чеболда І.Ю.</i> РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПОДІЛЬСЬКИХ ТОВТР.....	32
✓ <i>Кисельова О.О.</i> ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ У ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	33
✓ <i>Ключко Л.В., Вовк О.В., Немець О.К.</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	35
<i>Козина О.В.</i> ПОГОДНО-КЛИМАТИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ВОЛГОГРАДА В ПОСЛЕДНЕЕ ДЕСЯТИЛЕТИЕ.....	37
<i>Кокус В.В.</i> ВНЕСОК ОКРУЖНИХ КРАЄЗНАВЧИХ ТОВАРИСТВ У РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНИХ ПРИРОДНИЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В 20-Х РОКАХ ХХ СТ.....	39
<i>Колтун О.В., Мусійовська Н.В.</i> АНТРОПОГЕННИЙ ВПЛИВ НА БІФУРКАЦІЮ РІК У ПЕРЕДКАРПАТТІ.....	41
<i>Корнус А.О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ЛАНДШАФТНОЇ СТРУКТУРИ БАСЕЙНУ РІЧКИ СУЛИ.....	42
<i>Королева И.С., Петип А.Н.</i> СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПРЕДПОСЫЛКИ РАЗВИТИЯ РЕКРЕАЦИИ И ТУРИЗМА В БЕЛГОРОДСКОЙ ОБЛАСТИ.....	44
<i>Короткий Д.В., Болдырев А.В.</i> ОБ ИСПОЛЬЗОВАНИИ РЕКРЕАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА ЛУГАНСКОЙ ОБЛАСТИ (на примере села Каменка).....	46
<i>Матвійшина Ж.М.</i> ҐРУНТ ЯК ІСТОРІЧНЕ УТВОРЕННЯ.....	47
<i>Матвійшина Ж.М., Пархоменко О.Г., Куштан Д.П.</i> ПЕДОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДНІЖЖЯ ЗАМКОВОЇ ГОРИ ДАВНЬОГО ЧИГИРИНА.....	49
<i>Петренко О.М., Чехній В.М.</i> ТРАНСКОРДОННІ ЛАНДШАФТНІ СКЛАДОВІ ЕКОМЕРЕЖІ ЛІВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ.....	54
✓ <i>Питуляк М.В., Питуляк М.Р.</i> РЕКРЕАЦІЙНЕ ПРИРОДОКОРИ-СТУВАННЯ В ЛАНДШАФТАХ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ.....	55
<i>Пряхин С.И., Серёгина Н.М.</i> ГЕОЭКОЛОГИЧЕСКИЕ ПОСЛЕДСТВИЯ ДОБЫЧИ МИНЕРАЛЬНО-СТРОИТЕЛЬНОГО СЫРЬЯ В ПРЕДЕЛАХ ВОЛГОГРАДСКОЙ ОБЛАСТИ.....	57
<i>Рябинина Н.О., Холоденко А.В.</i> МОНИТОРИНГОВЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ ГЕОСИСТЕМ МАЛОЙ ИЗЛУЧИНЫ ДОНА.....	58
<i>Селезнёва А.В.</i> ЭКОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ЭРОЗИОННОГО РЕЛЬЕФА ВОЛГОГРАДСКОГО ПОВОЛЖЬЯ.....	60
<i>Склярова О.А.</i> О НЕОБХОДИМОСТИ ОХРАНЫ ПАМЯТНИКОВ ПРИРОДЫ.....	62

<i>Скоб О.В.</i> ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЛУГАНСЬКА.....	62
<i>Смаль І.В.</i> МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНСЬКОМУ ПОЛІССІ У КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	64
<i>Сорокіна Г.О.</i> ПРО ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ГЕОЛОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	67
<i>Холявчук Д.І.</i> ГЕОМОРФОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ КЛІМАТОГЕНЕЗУ КАНЬЙОННОЇ ДОЛИНИ ДНІСТРА.....	68
<i>Царик Л.П., Царик П.Л.</i> НЕВИСНАЖЛИВЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ЯК ОБ'ЄКТИВНА ПЕРЕДУМОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ.....	70
<i>Чеболда І.Ю., Каплун І.Г.</i> ОСНОВНІ ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ЗЕМЕЛЬНИХ ПРИРОДНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	72
<i>Ширшов А.Ф.</i> СОВРЕМЕННЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ ДОРОЖНЫХ ЛАНДШАФТОВ ВОЛГОГРАДСКОЙ ОБЛАСТИ.....	75
<i>Шовкун Т.М.</i> ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ І СТАН ДОВКІЛЛЯ (на прикладі Чернігівської області).....	76
<i>Янковська Л.В.</i> КРИТЕРІЇ ЕКОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНОГО РАЙОНУВАННЯ.....	79

II. СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

<i>Аляев В.А., Аляева О.Е.</i> ИСТОРИКО – ГЕОГРАФИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ФОРМИРОВАНИЯ ХОЗЯЙСТВЕННОГО ТЕРРИТОРИАЛЬНОГО КОМПЛЕКСА ВОЛГОГРАДСКОЙ ОБЛАСТИ В XX ВЕКЕ.....	82
<i>Атаян О.П.</i> СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНИЕ ВОЛГОГРАДСКОЙ ОБЛАСТИ В НАЧАЛЕ XXI ВЕКА.....	83
<i>Афанасьев О.С.</i> ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ МІСЬКОЇ МЕРЕЖІ РЕСТОРАННОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ МІСТА ДНІПРОПЕТРОВСЬКА.....	85
<i>Афоніна О.О.</i> ТЕРИТОРІАЛЬНО-СИСТЕМНА ОРГАНІЗАЦІЯ РОЗСЕЛЕННЯ В ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ ТА НАПРЯМИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ.....	87
<i>Барановський М.О.</i> КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИДІЛЕННЯ ДЕПРЕСИВНИХ АГРАРНИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ.....	89
<i>Бацманова Л.С., Скороход Н.Н.</i> ИНВЕСТИЦИИ В ЭКОЛОГИЮ ЛУГАНЩИНЫ В ПРОЦЕССЕ ФОРМИРОВАНИЯ РЕГИОНАЛЬНОГО ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА.....	89
<i>Брыльов В.А., Ширшов А.Ф.</i> ФОРМИРОВАНИЕ ВОЛГОГРАДСКОЙ ОБЛАСТИ ЗА ПОСЛЕДНИЕ 100 ЛЕТ. ГРАНИЦЫ, АДМИНИСТРАТИВНОЕ УСТРОЙСТВО.....	91
<i>Ванда І.В.</i> ПРОБЛЕМИ ВИДІЛЕННЯ ДЕПРЕСИВНИХ РЕПОНІВ В УКРАЇНІ.....	93
<i>Височин М.Ю.</i> МІЖДЕРЖАВНА МІГРАЦІЯ В ЗАГАЛЬНІЙ МІГРАЦІЙНІЙ СИСТЕМІ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	95
<i>Влах М.Р.</i> НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПЕРІОДИЗАЦІЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ГЕОГРАФІЇ.....	98
<i>Гавриленко С.Н., Шевцова В.И.</i> РЕСУРСОСБЕРЕЖЕНИЕ КАК ПУТЬ ПОВЫШЕНИЯ РЕСУРСООБЕСПЕЧЕННОСТИ ДОНЕЦКОЙ ОБЛАСТИ.....	100
<i>Гребіник Т.О., Фетисова Н.М.</i> ДИНАМІЧНІ ТА СТРУКТУРНІ ЗМІНИ СУСПІЛЬНО – ТЕРИТОРІАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ КРАСНОДОНСЬКОГО РАЙОНУ.....	102
<i>Гринюк Т.А., Мозговий А.А.</i> АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ УКРАЇНИ: ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ТА СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ.....	103
<i>Гудзеляк І.І.</i> ДЕМОІСТОРІЧНИЙ РОЗВИТОК МІСТА ЛЬВОВА.....	105
<i>Денисенко О.О.</i> МІСЦЕ І РОЛЬ СТОЛИЧНОГО МІСТА У ГОСПОДАРСЬКОМУ КОМПЛЕКСІ КРАЇНИ.....	107
<i>Деточенко Л.В.</i> АГРОТУРИЗМ – КАК КАТАЛИЗАТОР ХОЗЯЙСТВЕННОГО РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКИХ ПОСЕЛЕНИЙ (на примере Волгоградской области РФ).....	108
<i>Доценко А.І.</i> СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗСЕЛЕННЯ У ВИСОКОУРБАНІЗОВАНОМУ РЕГІОНІ (на прикладі Луганської області).....	110
<i>Єфименко В.І.</i> ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ: ГАЛУЗЕВА СТРУКТУРА ТА ГЕОГРАФІЯ.....	112
<i>Жилік А.В.</i> ЕКОНОМІКО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ ТА ЇХ ЗАЙНЯТІСТЬ НА ПРИКЛАДІ МІСТА КІРОВСЬКА.....	113
<i>Заволока Ю.Ю.</i> ПРАЦЕРЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	114
<i>Западняк С.О.</i> ТИПИ, ВИДИ І ФОРМИ МІГРАЦІЙ НАСЕЛЕННЯ.....	116
<i>Заставецька Л.Б.</i> ВИКОРИСТАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ МЕТОДІВ У ДОСЛІДЖЕННІ СИСТЕМ РОЗСЕЛЕННЯ.....	119
<i>Заставецький Т.Б.</i> ТУРИЗМ ЯК ОДНА З ПРІОРИТЕТНИХ ГАЛУЗЕЙ РОЗВИТКУ ДЕПРЕСИВНОГО АГРАРНОГО РЕГІОНУ.....	120

<i>Зуб Л.В.</i> МЕДИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ГЕОДЕМОГРАФІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В СЛАБОУРБАНІЗОВАНИХ РЕГІОНАХ (на прикладі Тернопільської області).....	121
<i>Іщук С.І., Гладкий О.В.</i> ФОРМУВАННЯ ПРОМИСЛОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДОНЕЦЬКО-МАКІЇВСЬКОЇ АГЛОМЕРАЦІЇ.....	123
<i>Кандиба Ю.І.</i> ПЕРШІ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СЛОБОЖАНЩИНИ.....	126
<i>Качасв Ю.Д.</i> ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ РИЗИКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	128
<i>Кисельов Ю.О.</i> ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ГЕОСОФІЇ У ХХ СТОРІЧЧІ.....	130
<i>Ключко Л.В., Лук'янченко А.С.</i> ЗАСАДИ РЕЛІГІЙНОГО ТУРИЗМУ В ХАРКІВСЬКОМУ РЕГІОНІ.....	132
<i>Конов І.Ф.</i> СОЦІОЛОГІЯ ТА ПРОБЛЕМА ГЕОГРАФІЧНОГО ПРОСТОРУ.....	134
<i>Корнус О.Г.</i> АНАЛІЗ ШЛЮБНОСТІ ТА РОЗЛУЧУВАНOSTІ НАСЕЛЕННЯ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	135
<i>Котик Л.І.</i> ДО РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ „ТРАНСФОРМАЦІЯ ГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ” В СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ.....	137
<i>Кузишин А.В.</i> СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ СТРАТИФІКАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	139
<i>Куровська Г.В., Шубенок С.М.</i> ОЦІНКА СТАНУ СОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ НАСЕЛЕННЯ БІЛОКУРАКІНСЬКОГО РАЙОНУ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЯК ІНДИКАТОРА РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ.....	141
<i>Лобанова Н.А.</i> ОСОБЕННОСТИ МИГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ НА ТЕРРИТОРИИ ВОЛГОГРАДСКОЙ ОБЛАСТИ.....	145
<i>Мариняк Я.О.</i> ТЕРИТОРІАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ГОТЕЛЬНО – РЕСТОРАННИЙ БІЗНЕСУ В ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	147
<i>Маруняк Є.О.</i> ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	149
<i>Мельник І.Г.</i> РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ДЕМОГРАФІЧНОГО РОЗВИТКУ ДОНБАСУ.....	150
<i>Мельник І.П.</i> ДОСВІД РОЗВИНУТИХ КРАЇН У РОЗВ'ЯЗАННІ ПРОБЛЕМ ВТРАТ ВОДИ В СИСТЕМАХ ВОДОПОСТАЧАННЯ.....	152
<i>Мельниченко Т.Ю.</i> ЧИННИКИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ.....	153
<i>Моштакіова Н.В., Єфименко В.І.</i> ФАКТОРИ ПОЛІТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ НАСЕЛЕННЯ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	154
<i>Некрилов Д.О.</i> СІНЕРГЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ ПРИ ДОСЛІДЖЕННІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ РОЗСЕЛЕННЯ.....	156
<i>Немець К.А.</i> ІНФОРМАЦІЙНИЙ РЕСУРС СУСПІЛЬСТВА ЯК ЧИННИК СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ.....	157
<i>Немець Л.М.</i> ДЕЯКІ ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ.....	160
<i>Немець Л.М., Баркова Г.А.</i> СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕННЯ СИТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ.....	162
<i>Немець Л.М., Погребатько О.В.</i> ДЕЯКІ АСПЕКТИ ГЕОГРАФІЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ.....	165
<i>Пащковська Л.В.</i> МІСЦЕ ТА РОЛЬ ТРАНСПОРТНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ОСЕЙ В РЕГІОНАЛЬНОМУ РОЗВИТКУ.....	167
<i>Підгрушній Г.П.</i> ОСОБЛИВОСТІ СТАДІЙНО-ЕВОЛЮЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ.....	168
<i>Путренко В.В.</i> РЕСУРСЕФЕКТИВНІСТЬ СУСПІЛЬНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	170
<i>Ранця І.І.</i> СІЛЬСЬКЕ РОЗСЕЛЕННЯ ТА САМОВРЯДУВАННЯ У ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТІ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМИ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ.....	172
<i>Савчук І.Г.</i> МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМНО-СТРУКТУРНОГО АНАЛІЗУ В ГЕОГРАФІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ.....	175
<i>Сердюк Г.М.</i> ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ПЕРЕТВОРЕННЯ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ ВИРОБНИЦТВІ.....	176
<i>Слоньова Т.І., Мельник І.Г.</i> ЕТНІЧНИЙ СКЛАД НАСЕЛЕННЯ ДОНБАСУ: СТРУКТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА РУБЕЖІ СТОЛІТЬ.....	177
<i>Смоляр В.А.</i> ТОПОНИМИЯ ГОРОДА РОВЕНЬКИ И ПРИЛЕГАЮЩИХ ПОСЁЛКОВ.....	179
<i>Феленчак Ю.Б.</i> СОЦІАЛЬНІ РИЗИКИ: СУТЬ ТА ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ.....	180
<i>Франчук Г.О., Немець К.А., Кірюхін О.М.</i> ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИКОРДОННОГО РЕГІОНУ (на прикладі Харківської області).....	181
<i>Хобта С.В.</i> РЕГІОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ВОСТОКА И ЗАПАДА УКРАИНЫ В СФЕРЕ СОЦИАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ.....	183
<i>Чикіна Ю.Ю., Мельник І.Г.</i> ХАРАКТЕРИСТИКА ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ (на прикладі Луганської області).....	185

<i>Шабашова Л.Ю.</i> РОЗСЕЛЕННЯ НАСЕЛЕННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	187
<i>Шишацький В.Б.</i> РЕГІОНАЛЬНА ДИНАМІКА ЕЛЕКТОРАЛЬНИХ УПОДОБАНЬ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ЗА ПЕРІОД МІЖ 1998 І 2006 РР.....	188
<i>Щабельська В.Г., Гринюк Т.А.</i> ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ: СВІТОВИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД.....	191
<i>Шеглюк С.Д.</i> ВИДИ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ СУСПІЛЬНИХ СИСТЕМАХ.....	192

III. СУЧАСНІ ПАРАДИГМИ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ

<i>Вірченко П.А.</i> ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОГО КОМПЛЕКСУ КРЕМІНСЬКОГО РАЙОНУ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	195
<i>Губська О.П.</i> ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ-ГЕОГРАФА.....	196
<i>Дорохова С.В.</i> РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКОЙ МЫСЛИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ ВО ВНЕКЛАССНОЙ РАБОТЕ.....	197
<i>Жилік О.В., Жилік В.Д.</i> ПРАКТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ ШКОЛЯРІВ.....	198
<i>Зеленская Л.И.</i> ПОДГОТОВКА СПЕЦИАЛИСТОВ В ОБЛАСТИ ТУРИЗМА МЕТОДОМ «ПОГРУЖЕНИЯ» В РАБОТУ.....	200
<i>Лисенко Н.І.</i> ПРАКТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ЯК ЧИННИК МОДЕРНІЗАЦІЇ ШКІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ.....	201
<i>Мальцева Л.В.</i> ВИВЧЕННЯ АНТРОПОГЕННИХ ПРОЦЕСІВ ТА ФОРМ РЕЛЬЄФУ У ШКІЛЬНОМУ КУРСІ „ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ” (8 кл.).....	202
<i>Нсмець Л.М., Кандиба Ю.І., Редін В.І.</i> ПРО ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ СОЦІО-ЕКОНОМІКО-ГЕОГРАФІВ У ХАРКІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА.....	203
<i>Олійник Я.Б.</i> РОЗВИТОК ГЕОГРАФІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ І НАУКИ В КИЇВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ.....	205
<i>Олійник Я.Б., Гринюк Т.А.</i> НОВІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОЇ ШКОЛИ.....	207
<i>Ступникова А.Д.</i> ГУМАНІЗАЦІЯ СОВРЕМЕННОГО ГЕОГРАФИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ.....	208
<i>Тімець О.В., Соколов Р.В.</i> „ЗОШ – ВНЗ” – КОМПЛЕКСНІСТЬ У ПРОФІЛЬНІЙ ГЕОГРАФІЧНІЙ ОСВІТІ.....	210
<i>Трегубенко О.М.</i> ЗНАЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ДОБУТКІВ НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ.....	211
<i>Харківська Н.В.</i> ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА І ВИХОВАННЯ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ З ГЕОГРАФІЇ.....	212
<i>Часнікова О. В.</i> ПРОБЛЕМА ІНТЕГРАЦІЇ ГЕОГРАФІЇ ТА ЕКОНОМІКИ В ЗМІСТІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ВЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ.....	214

ЕТНІЧНИЙ СКЛАД НАСЕЛЕННЯ ДОНБАСУ: СТРУКТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА РУБЕЖІ СТОЛІТЬ

З огляду на політичні події останніх років, національне (зокрема мовне) питання дедалі більше привертає увагу і політиків, і науковців, і широкого загалу населення. Особливої актуальності і нової якості воно набуває в контексті необхідності подолання “протистояння” Сходу і Заходу та етнокультурного відродження етнічних меншин на терені молодої пострадянської країни.

Серед інших регіонів України Донбас завжди виділявся найбільшою територіальною концентрацією і високими частками росіян та російськомовних українців, а також помітною кількістю представників інших етносів, особливо таких як татари, білоруси, греки тощо. Зміна геополітичних реалій, ускладнення економічних і соціальних проблем у країні, лібералізація міграційної політики та деякі інші фактори зумовили динамічні зрушення в етнічній структурі населення регіону. Які саме етногеографічні зміни відбулися в населенні Донбасу? У чому проявляються регіональні особливості етноструктурних процесів, які чинники їх зумовили? Дати відповідь на ці запитання і є метою нашої статті.

Як відомо, динаміка чисельності представників різних етносів визначається природними демографічними процесами, міграцією і змінами етнічної приналежності. Оскільки немає підстав вважати, що в межах одного регіону, яким є Донбас, представники різних етносів “відтворюються” з різною інтенсивністю, то можна стверджувати, що визначальну роль у формуванні етнічної структури населення відіграють два останніх процеси. В основі міграції етносів лежать фактори “виштовхування” (наприклад, необхідність політичного визначення і отримання громадянства, низький рівень соціально-економічного розвитку регіону або країни-донора, наявність вогнищ міжнаціональної ворожнечі) і фактори тяжіння (наприклад, знову-таки економічні міркування, або необхідність возз’єднання сімей чи отримання освіти тощо). Щодо зміни етнічної приналежності, то в етнічно-мішаному українсько-російському Донбасі – це досі впливовий фактор динаміки етнічної структури. Як і будь-який інший регіон, де протягом багатьох років відбувалось інтенсивне контактування різних етносів і поширені міжнаціональні шлюби, Донбас має значну кількість населення із подвійною етнічною самосвідомістю (коли важко визначити себе однозначно “українцем” або “росіянином”). За нових політичних умов таке населення часто обирає національність своєї країни.

Частка корінного етносу – українців – є і досі в Донбасі однією з найнижчих у країні. Проте як показав перепис 2001 р. [1], за роки незалежності загальний приріст українців склав 40,8 тис. осіб, що на фоні несприятливих демографічних тенденцій (депопуляція та міграційні втрати) є прогресивним явищем. Цікаво, що при цьому кількість українців у Донецькій області збільшилась на 50,7 тис. осіб, а на Луганщині – скоротилась на 9,9 тис. осіб. При однакових темпах депопуляції населення в обох частинах Донбасу, така різниця в динаміці і абсолютних показниках щодо українців визначається інтенсивністю міграційних потоків і етнічним складом мігрантів, з одного боку, і фактором “сусідства”, з другого. Донецщина межує на заході з областями, де частка українців у населенні є дещо більшою (саме з сусідами першого порядку відбувається і найбільш інтенсивний міграційний обмін), і взагалі, вона ближче до суцільного масиву розселення українців. Луганщина, навпаки, віддалена від нього і має найбільший за довжиною кордон з Російською Федерацією. Щодо Донецької і Харківської областей, то з цими потужнішими в економічному відношенні і також “зросійшеними” регіонами Луганщина має від’ємне сальдо міграції.

Щодо питомої ваги державоутворюючої нації, то в етнічній структурі населення вона суттєво зросла в обох областях: з 51,9 до 58,0 % на Луганщині, з 50,7 до 56,9 % – на Донецчині.

Другим найбільшим етносом в Донбасі є росіяни, загальна популяція яких за даними Всеукраїнського перепису 2001 р. складає трохи більше ніж 2,8 млн. осіб або 34,0 % усіх росіян, що взагалі проживають в Україні. Порівняно з 1989 р. росіян в регіоні поменшало на 758,9 тис. осіб, що зумовлено високими темпами депопуляції, міграційними втратами і самоідентифікацією частини громадян, які раніше відносили себе до росіян, а тепер відчують себе українцями. Загальна частка росіян зменшилась з 44,8 до 39,0% на Луганщині, з 43,6 до 38,2 % – на Донецчині.

Питома вага інших етносів є незначною: 3 % – на Луганщині, 4,9 % – на Донецчині. Але в масштабі всієї України Донбас – це регіон значної територіальної концентрації багатьох етнічних меншин. Найчисельнішими з них є: білоруси (23,6 % усіх “українських” білорусів), греки (на Донецчині проживає 84,7 % греків України), татари (37,8 % татар України) тощо.

За міжпереписний період чисельність і, відповідно, частка представників різних етнічних меншин в Донбасі зменшилась. Особливо це стосується євреїв, яких поменшало на 24,8 тис. осіб або – на дві третини. Основною причиною зменшення кількості і частки євреїв став їх виїзд на постійне проживання до інших країн, який особливо посилювався у середині 90-х років в результаті лібералізації правил виїзду.

Серед усіх етнічних меншин, що мешкають у Донбасі, абсолютне збільшення кількості осіб та їх питомої ваги в етнічній структурі було притаманне лише вихідцям із Закавказзя – вірменам,

азербайджанцям, грузинам. За міжпереписний період їх загальна кількість у регіоні зросла на 16,9 тис. осіб, з них 8,3 тис. осіб – це вірмени, 4,8 тис. – азербайджанці, 3,8 тис. – грузини. Така динаміка пояснюється як несприятливою політичною та соціально-економічною ситуацією в країнах Закавказзя, так і більш ліберальною (порівняно з Росією) міграційною політикою України. Не останнім фактором для вибору переселенцями з цих країн саме Донбасу, є його географічне положення, високий рівень урбанізованості та поширення в регіоні російської мови – мови міжнародного спілкування. Як показав перепис, станом на 2001 р. в Донбасі проживало 25,0 % всіх грузинів, 24,8 % азербайджанців, 22,3 % вірменів України.

Усі ці динамічні зрушення не зменшили сукупної частки слов'янських народів (українців, росіян, білорусів), вона навіть на одну десяту збільшилась (з 96,5 % у 1989 р. до 96,6 % у 2001 р.). Це відбулося за рахунок зростання питомої ваги державоутворюючої нації – українців.

Мова – це одна з головних ознак кожної національності, народності. Дані про рідну мову громадян, які населяють регіон, є необхідним матеріалом для практичного вирішення питань подальшого розвитку та удосконалення системи освіти, видавничої справи, діяльності у сфері мовлення та телебачення. Серед українців Донбасу вважають українську мову рідною лише 39,4 %, нею говорять у більшій мірі мешканці села. Відповідно 60,6 % визнають рідною мову російську, але спілкуються нею набагато більше людей, ніж подає статистика. Усього на Донбас приходить 39,4 % всіх російськомовних українців. Крім росіян і більшості українців, рідною російська мова є для абсолютної більшості представників інших національностей. Отже, характерною рисою регіону залишається двомовність, при абсолютному переважанні російської мови. Цей факт, безсумнівно, потребує врахування при здійсненні регіональної соціально-економічної та етнокультурної політики на українському сході. Будь-які спроби інтенсивного “насаджування” української мови є вкрай непопулярними в регіоні й обумовлюють зростання соціальної напруги. Зменшення уваги до російської мови в освітніх закладах на користь української в російськомовному середовищі має негативні загальнокультурні наслідки: більшість молодих людей не знають добре ані української, ані російської мови, якою вони спілкуються.

Протягом досліджуваного періоду не відбулося принципових змін в розселенні представників двох основних в регіоні етносів. На прикладі Луганської області добре видно, що частка українців зростає у напрямку периферії і сягає максимуму в аграрних районах півночі (рис.1). Щодо росіян, то їх більше у високоурбанізованій південній частині області, а особливо – у прикордонних з Російською Федерацією районах (рис.2). Географічна картина розселення українців є майже дзеркальним відображенням картини розселення росіян.

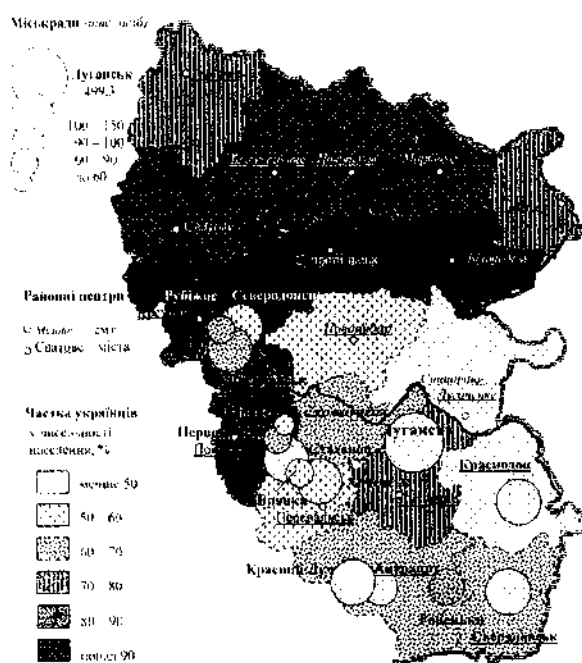

Рис. 1. Частка українців в регіонах Луганської області (за матеріалами Всеукраїнського перепису населення)

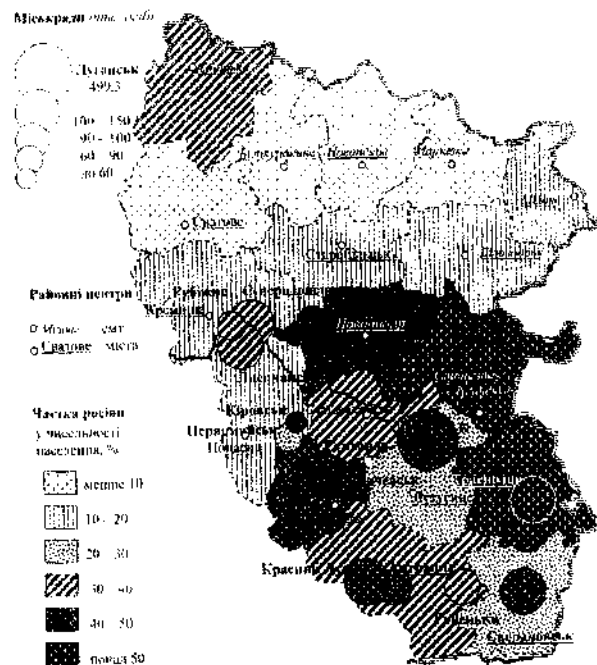

Рис. 2. Частка росіян в регіонах Луганської області (за матеріалами Всеукраїнського перепису населення)

Висновки:

1. Динамічні зрушення в етнічній структурі Донбасу наприкінці другого тисячоліття визначаються динамікою чисельності двох титульних етносів і характеризуються зростанням частки державоутворюючої нації – українців та скороченням питомої ваги росіян. Зміни чисельності “малих” етнічних меншин (збільшення діаспор закавказьких народів і одночасне зменшення абсолютної кількості представників усіх інших етносів) суттєвого впливу на етнічну структуру населення Донбасу не мають.

2. Зазначені зміни спричинені, по-перше – значними за масштабами й інтенсивністю міграційними процесами, зокрема переважанням серед вибулих росіян, а серед прибулих – українців при загальному

від'ємному сальдо міграції, по-друге – зміною етнічної приналежності частиною етнічно-мішаного населення Донбасу. Останнє свідчить про поступовий процес консолідації української нації за умов розбудови суверенної держави.

3. Важливим фактором формування етнічної структури населення Донбасу залишається близькість до Російської Федерації. Ця держава на сьогодні є центром тяжіння і для “українських” росіян і для етнічно-мішаного населення Донбасу. При відповідних обставинах (ними можуть бути, наприклад, посилення “українізації” у східних регіонах, загострення соціально-економічних проблем депресивних територій або лібералізація міграційної політики в Російській Федерації) потік до сусідньої країни може збільшити. Тоді етнічна структура Донбасу “покращиться” ще більше, але навряд чи це буде корисним для України.

1. Національний склад населення України та його мовні ознаки за даними Всеукраїнського перепису населення 2001 року. За ред. О.Г.Осаулєнка. – К.: Державний комітет статистики України, 2003. – 246 с.

В.А. Смоляр
учитель географии гимназии № 1 г. Ровеньки
Луганская область

ТОПОНИМИЯ ГОРОДА РОВЕНЬКИ И ПРИЛЕГАЮЩИХ ПОСЁЛКОВ

Ровеньки – город областного подчинения, расположен на юге Луганской области, между двумя крупными районами – Антрацитовским и Свердловским. По преданию, в тех местах, где сейчас расположены городские кварталы, проходил чумацкий шлях, по которому возили соль из Крыма. Каждый раз чумаки останавливались на ночлег у живописного оврага на левом берегу реки.

Место было ровным, что и дало название этой реки. Здесь впоследствии возникло небольшое поселение донских казаков и беглых крестьян из центральных губерний России и Правобережья Украины. Около самой слободы и по речке Ровенёк рос лучший строевой лес: сосна, дуб, ольха и осина. Высокая и широкая в обхвате светлоствольная и белолиственная осина и тихая прозрачная речка Ровенёк дали название вольному поселению в Диком поле – Осиновый Ровенёк.

Впервые в документальных источниках Осиновый Ровенёк упоминается 14 мая 1705г. среди других городков, незаконно основанных в Диком поле.

Пётр I повелевал « оные городки снести, а беглых крестьян возвратити помещикам ». В документах за 1709-1719г.г. этот городок уже не упоминается. В середине века для защиты границ Российского государства от набегов отрядов турецкого султана сооружается оборонительная линия, одним из её опорных пунктов становится Осиновый Ровенёк.

В 1790г. он становится центром поместья В.П.Орлова и именуется Екатериновской слободой, в честь Екатерины Дмитриевны Орловой – жены хозяина поместья, а с 1793- Орлово-Ровенецкой слободой.

С этого времени пишется история г. Ровеньки как постоянного населённого пункта. В своём развитии он прошёл все этапы, свойственные шахтёрским городам Донбасса: начальный, слободской, поселковый (шахтёрский), городской.

Анализ топонимов города позволяет отметить, что на начальных этапах его заселения и развития названия объектов давались по физико-географическим условиям местности (Подлесная, Каменный переулочок и др.) и по именам и фамилиям, чаще по именам первопоселенцев, стихийно заселявших местность (Бурдивка, Каберда).

В период организованного заселения к этим названиям присоединяются названия, данные по фамилиям помещиков – владельцев земли (Орлово-Ровенецкая слобода, Бобриково).

Когда населённый пункт оформляется в стабильное поселение с улицами, названия им дают те промыслы, которыми занимаются их жители. Так появилась: Рыбная, Крейдянка, Коммерческая улицы. В период промышленного освоения территории возникают названия, связанные с шахтным строительством (Лобовские копи).

Советский период знаменуется всеобщим переименованием, стремлением перечеркнуть старые названия и дать более звучные, отвечающие новому времени. Некоторые улицы получили имена деятелей революции, членов правительства, реже имена известных писателей. Поэтому Александровская была переименована в улицу Ленина, Рыбная – в улицу Володарского, Коммерческая в - Советскую.

В послевоенное время появились мемориальные названия, отражающие подвиг воинов, чаще всего жителей города, на фронтах: улицы краснознаменная, Шахтёрской дивизии, Янцева, Бурды и др.

Восстановление угольной промышленности и связанное с ним интенсивное строительство, запечатлелось в названиях, показывающих, кто восстанавливал и строил новые донбасские шахты (квартал Черниговский). Широко распространились и стандартные названия, характерные для многих городов: улицы Космонавтов, Гагарина, Солнечная, кинотеатр «Космос», дворец спорта «Юбилейный» и др. На данное время проводится работа по изучению топонимов относительно небольших посёлков, прилегающих к